

Revitalisering av norsk økonomi - hvordan

Roger Bjørnstad, sjeføkonom i LO

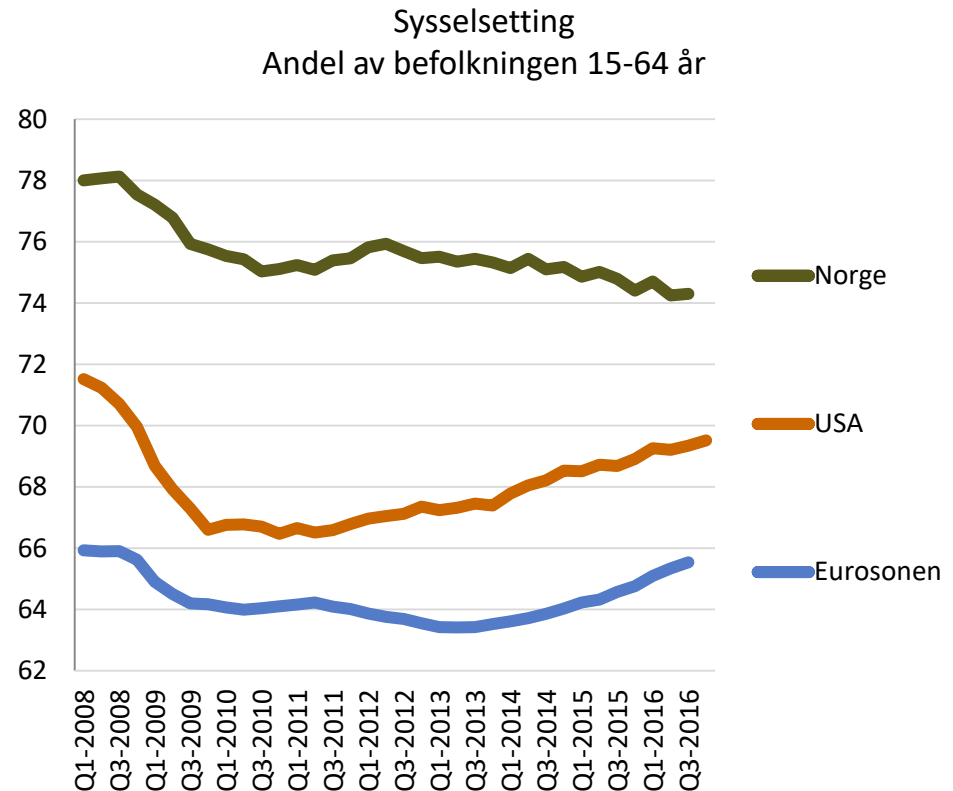
Politikkseminar Litteraturhuset, Agri Analyse

24. august 2017

Noe er veldig galt med økonomien og vår forståelse av den

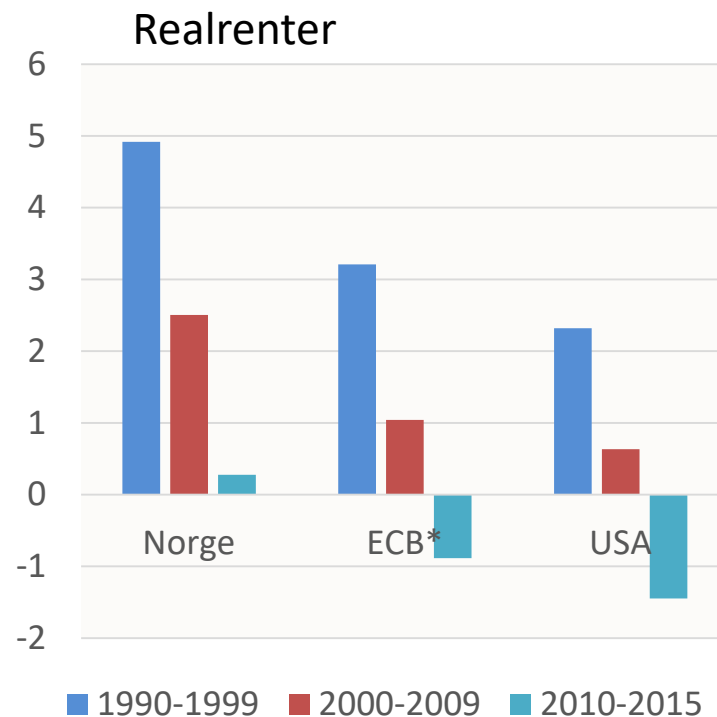
- Produksjonskapasitet og menneskelige ressurser står ubrukt og forvitrer
- Vår løsning har vært å øke bedrifters lønnsomhet for å skape investeringer i nye arbeidsplasser
 - Rentepolitikken
 - Skattepolitikken
 - Fordelingspolitikken
- Investeringene faller like fullt

Kilde: OECD

Noe er veldig galt med økonomien og vår forståelse av den

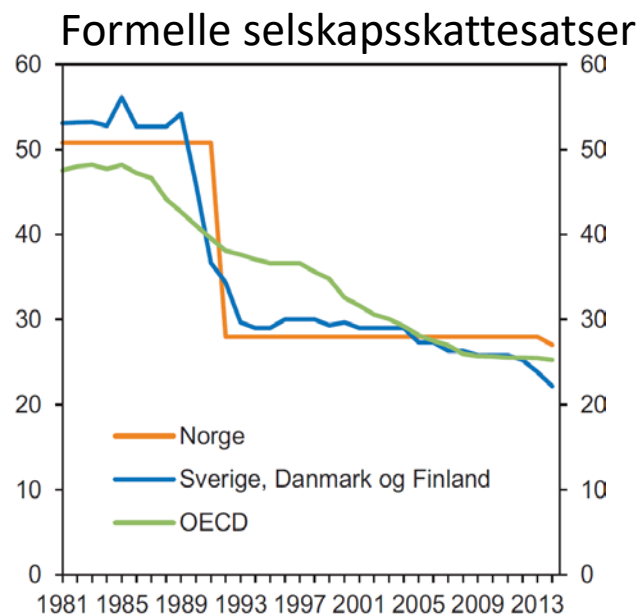
- Produksjonskapasitet og menneskelige ressurser står ubrukt og forvitrer
- Vår løsning har vært å øke bedrifters lønnsomhet for å skape investeringer i nye arbeidsplasser
 - **Rentepolitikken**
 - Skattepolitikken
 - Fordelingspolitikken
- Investeringene faller like fullt

* Tyskland for perioden 1990-1999

Noe er veldig galt med økonomien og vår forståelse av den

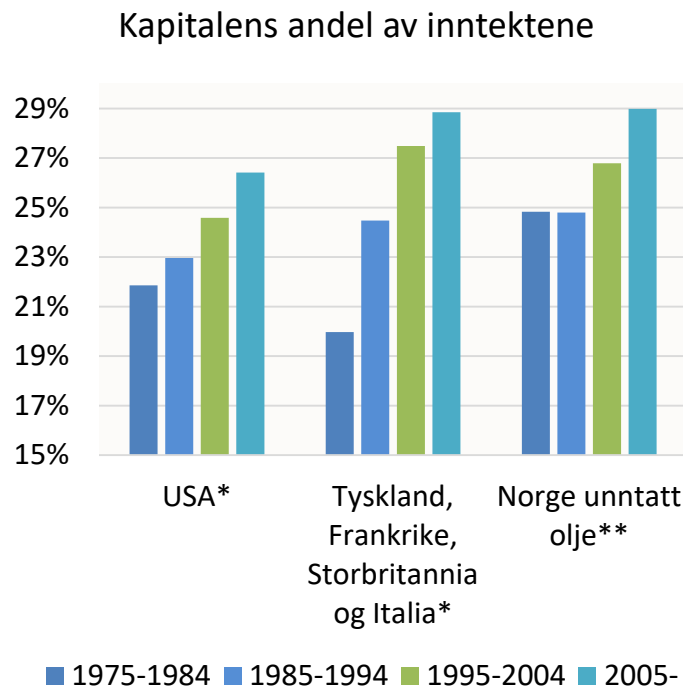
- Produksjonskapasitet og menneskelige ressurser står ubrukt og forvitrer
- Vår løsning har vært å øke bedrifters lønnsomhet for å skape investeringer i nye arbeidsplasser
 - Rentepolitikken
 - **Skattepolitikken**
 - Fordelingspolitikken
- Investeringene faller like fullt

Kilde: OECD, faksimile fra NOU 2014:13, Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi (Scheel-utvalget)

Noe er veldig galt med økonomien og vår forståelse av den

- Produksjonskapasitet og menneskelige ressurser står ubrukt og forvitrer
- Vår løsning har vært å øke bedrifters lønnsomhet for å skape investeringer i nye arbeidsplasser
 - Rentepolitikken
 - Skattepolitikken
 - **Fordelingspolitikken**
- Investeringene faller like fullt

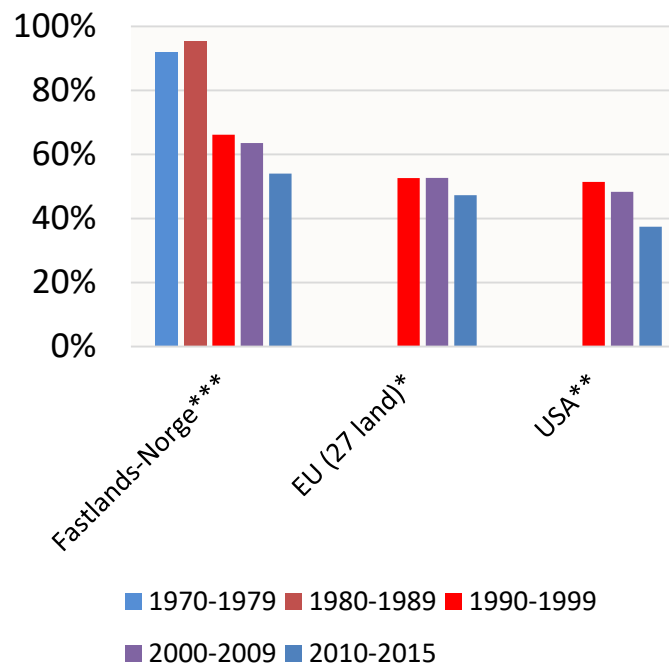
* Fra figur 6.5 i Piketty (2014).

** Driftsresultat som andel av BNP unntatt offentlig forvaltning og boligjenester. Kilde: SSB

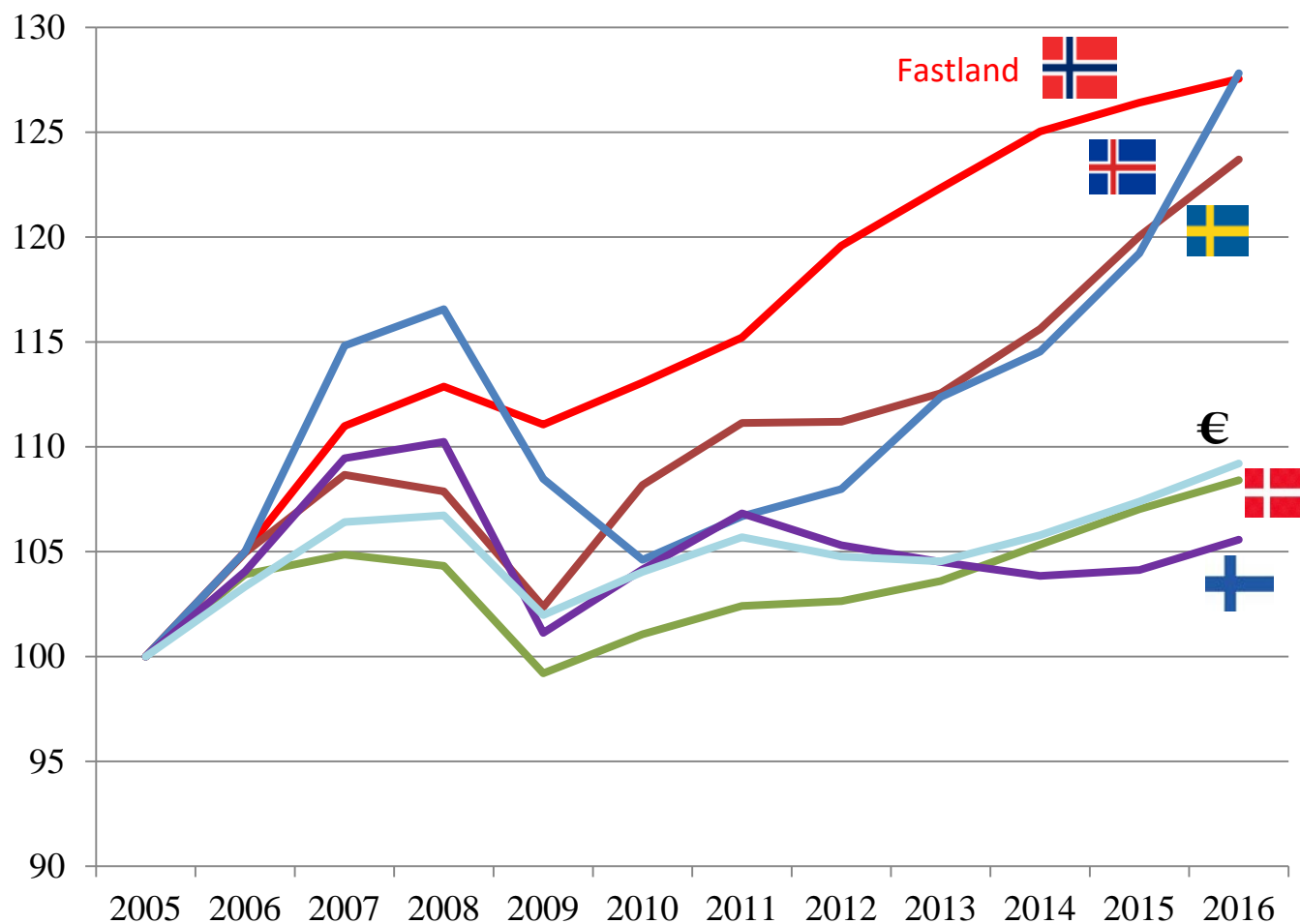
Noe er veldig galt med økonomien og vår forståelse av den

- Produksjonskapasitet og menneskelige ressurser står ubrukt og forvitrer
- Vår løsning har vært å øke bedrifters lønnsomhet for å skape investeringer i nye arbeidsplasser
 - Rentepolitikken
 - Skattepolitikken
 - Fordelingspolitikken
- **Investeringene faller like fullt**

Investeringer som andel av næringslivets driftsresultat

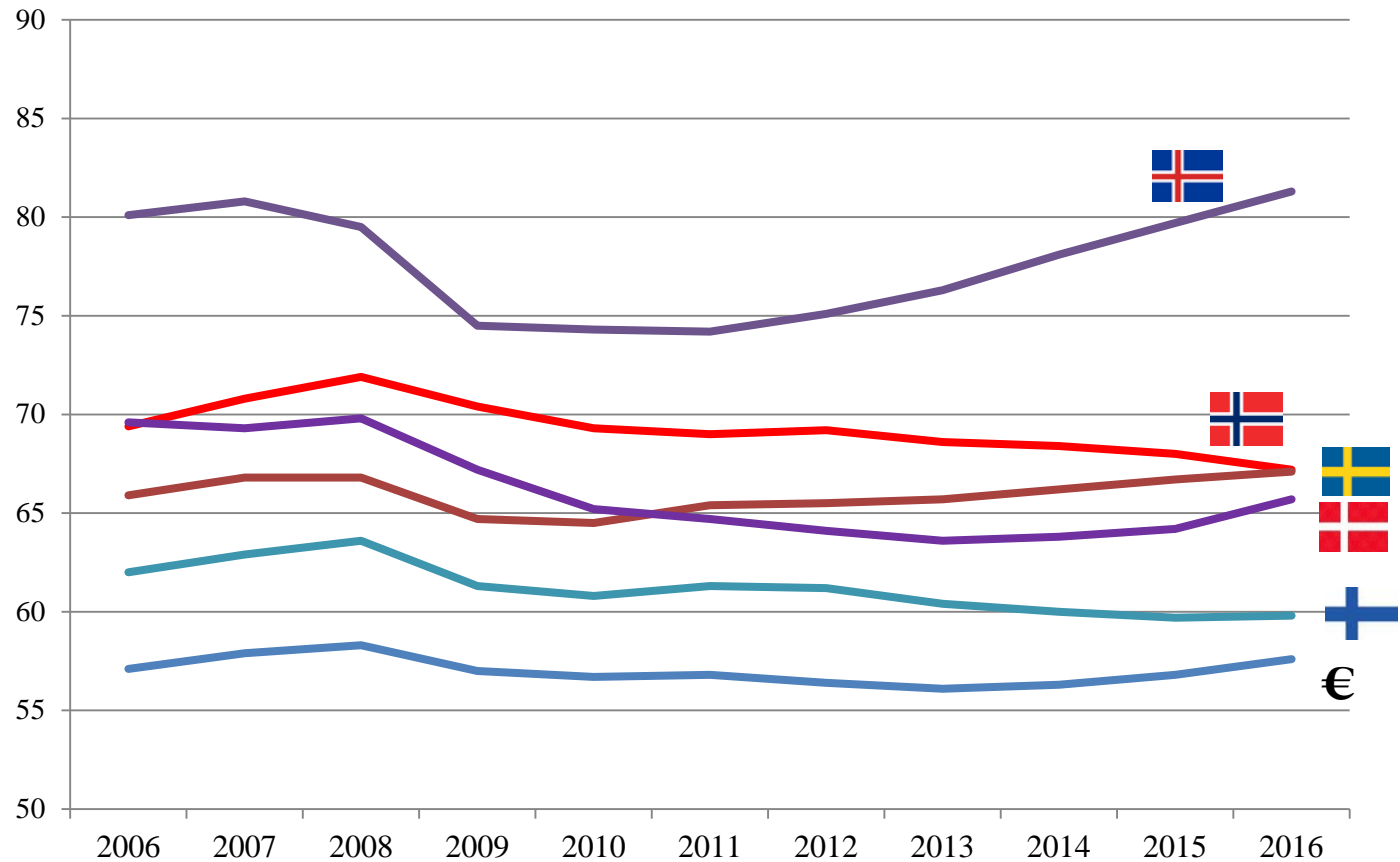
Verdiskaping, 2005=100, 2005-2016

Kilde: OECD Economic Outlook no.101; SSB

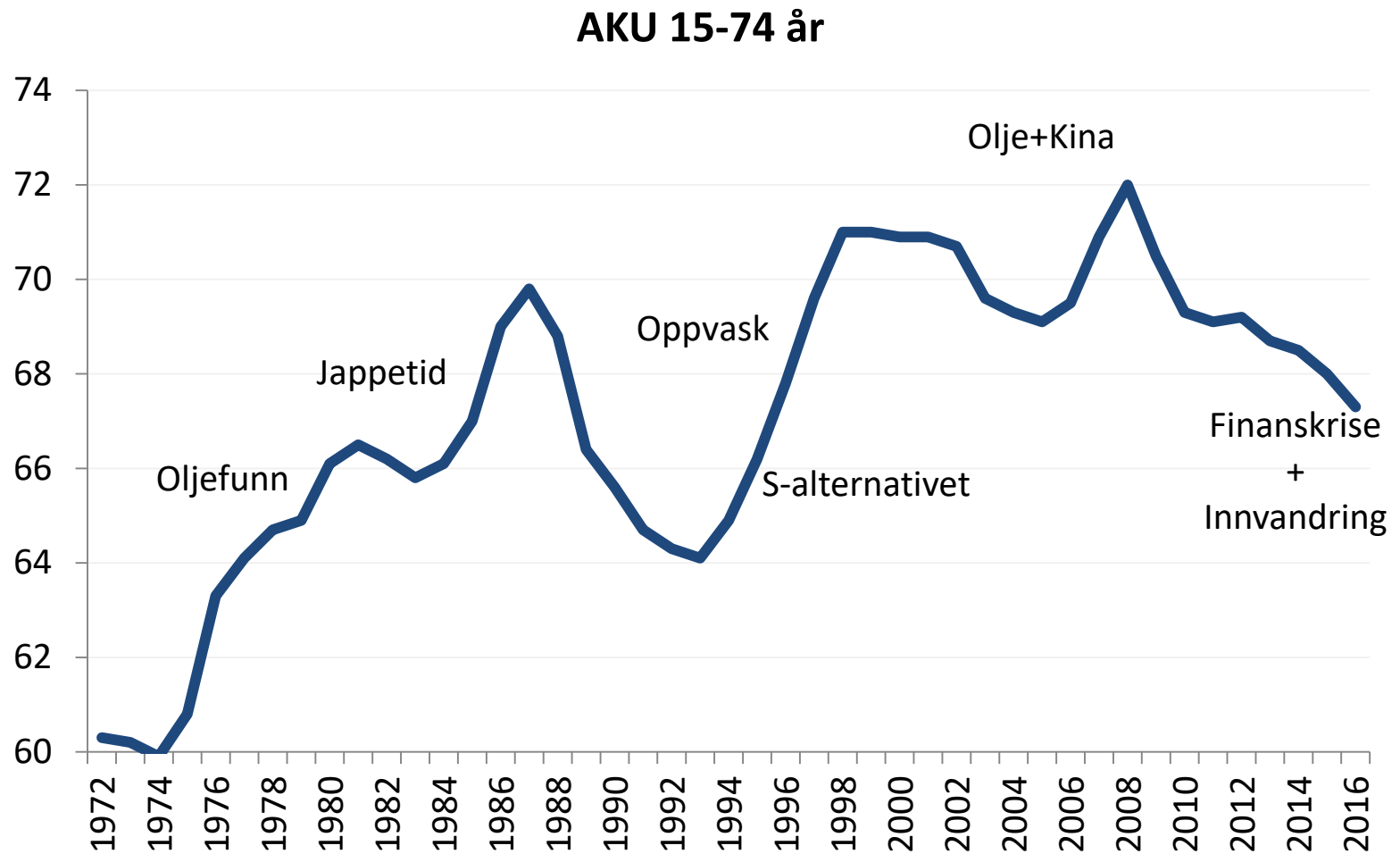
Syssettingsandel 15-74 år

Source: Eurostat

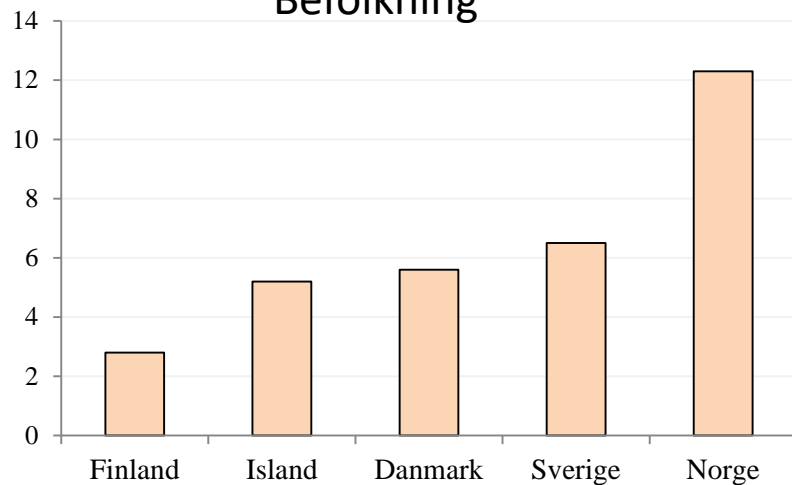

Syssestetingsrate: Brudd med historisk trend

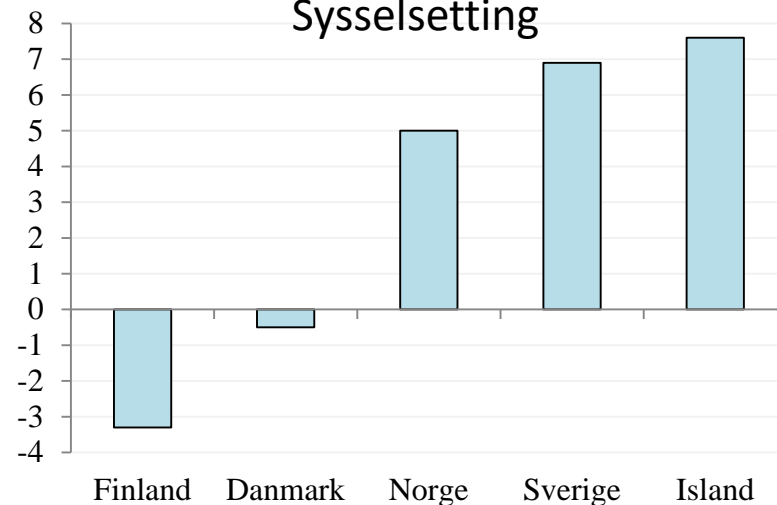

Prosentvis vekst 2008-2016, 15-74 år

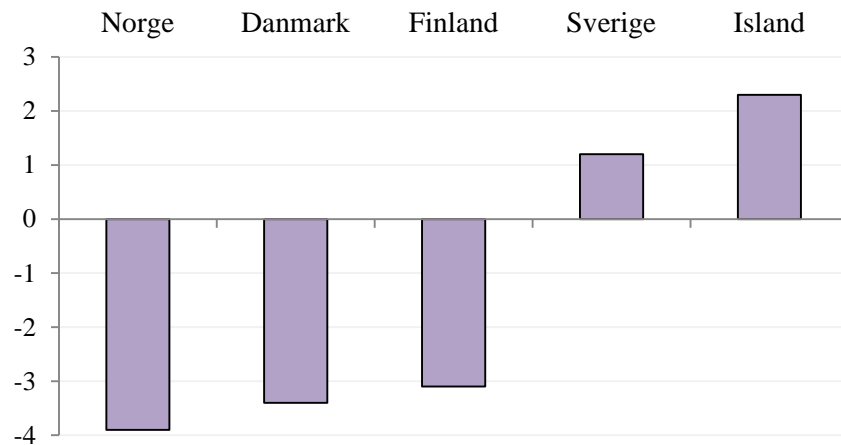
Befolkning

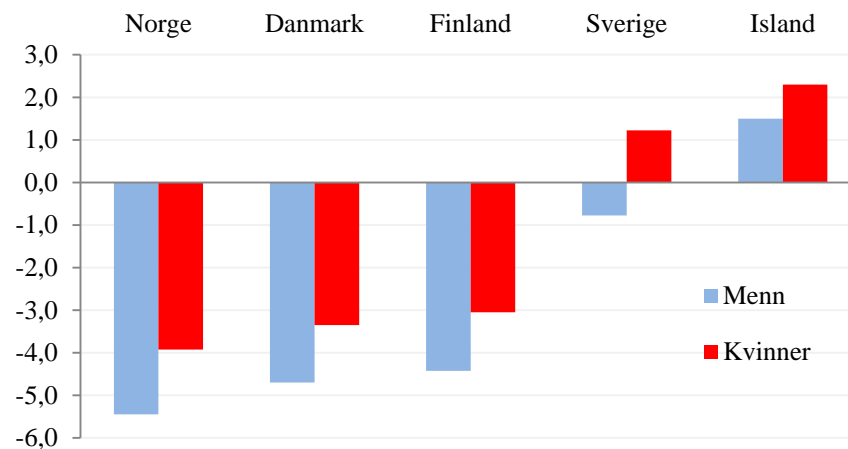
Sysselsetting

Sysselsettingsandel

Sysselsettingsandel

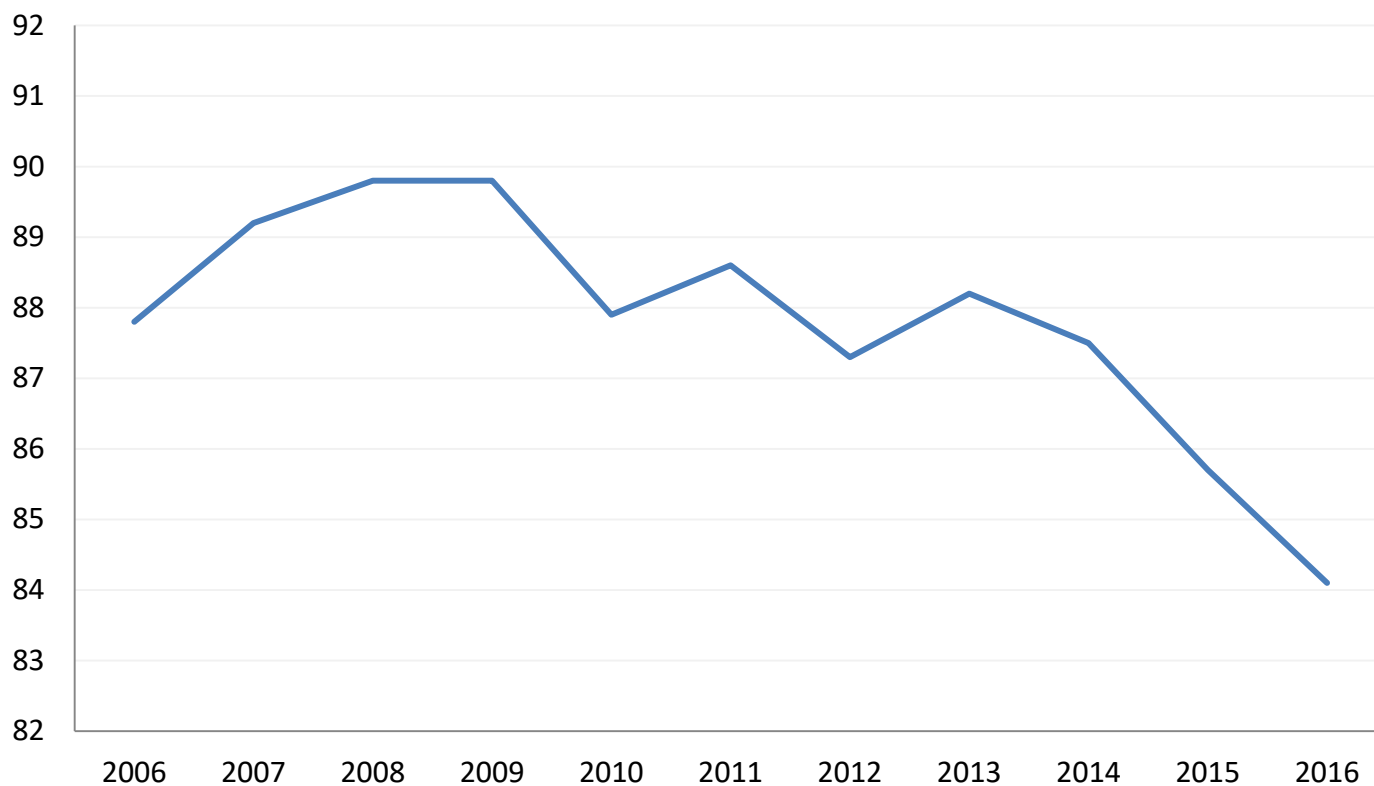

Sources: Eurostat

Verst utvikling for unge menn

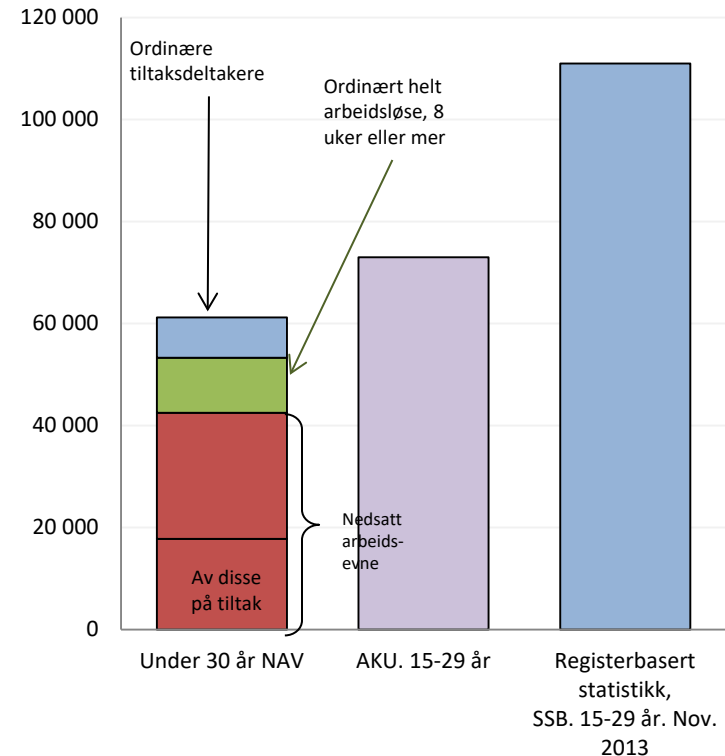
Andel unge menn i jobb. Prosent. 30- 34 år

Nær 100 000 under 30 år i passivitet

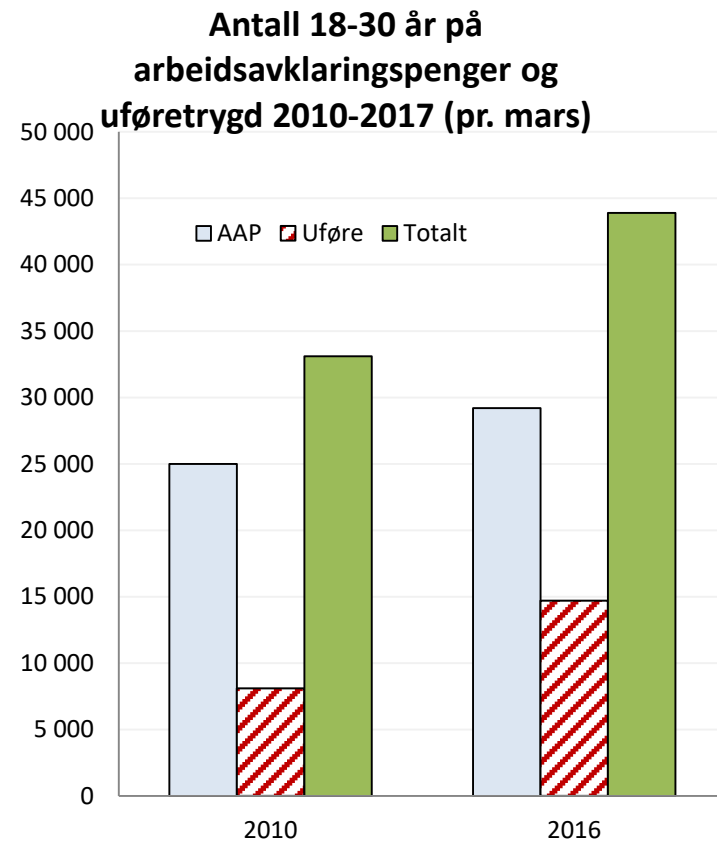
- Problematisk å måle reell arbeidsløshet blant ungdom
 - Ikke opparbeidet dagpengerettigheter
 - Skoleungdom inkluderes i AKUs tall for arbeidsløse
- NEET – verken i arbeid eller utdanning
 - Inkluderer hjemmearbeidende, personer som har valgt å ta friår i tillegg til arbeidsløse og personer med helseproblemer

Antall unge utenfor 2016

Økt andel på uføretrygd, mange mottakere av AAP

- Andel uføretrygde er samlet sett noe lavere enn for ti år siden (pensjonsreformen).
 - Men økning blant yngre
- Arbeidsavklaringspenger øker også blant unge
- Mer enn 2/3 unge mottakere av AAP har psykisk diagnose, men må tolkes med varsomhet
 - AAP gir bedre oppfølging enn ledighetstrygd
 - Kan bunne i problemer med å få jobb

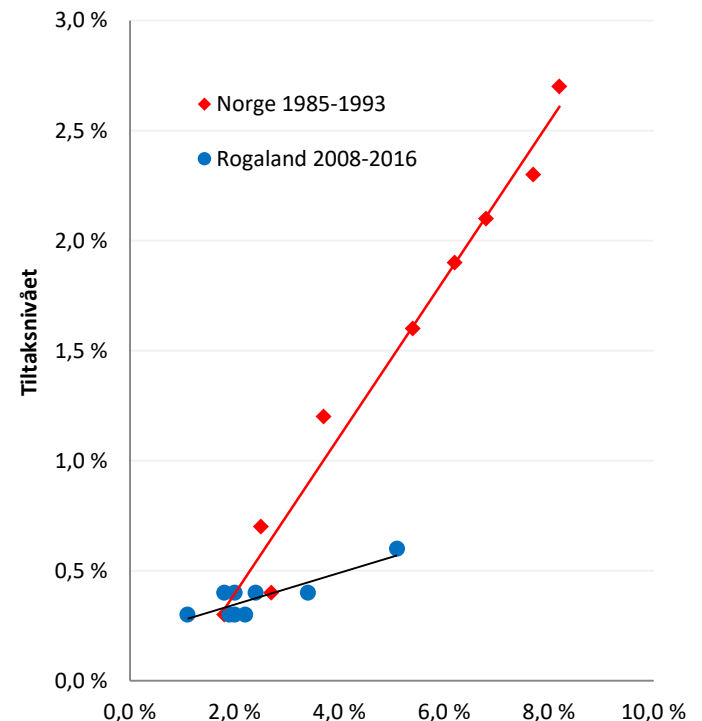
Kilde: NAV

Sammensatte årsaker

- Lav etterspørsel i økonomien
- Sosial dumping og lavlønnspress har fortrent norskfødte i deler av arbeidsmarkedet.
- Arbeidsplassene som har blitt skapt til lav lønn og lav produktivitet er ikke bærekraftige og forsvinner i nedgangskonjunkturen.
- Færre jobber det ikke stilles krav til utdanning
- Frafall fra videregående opplæring, særlig i yrkesfag, gir mangler på grunnkompetanse
- AAP-ordningen virker ikke etter intensjonen

Arbeidsmarkedspolitik på sporebluss

Sammenhengen mellom bruttoarbeidsløshet og tiltaksnivå

Kilde: NAV og LO

Norge verdensmestre i omstillinger

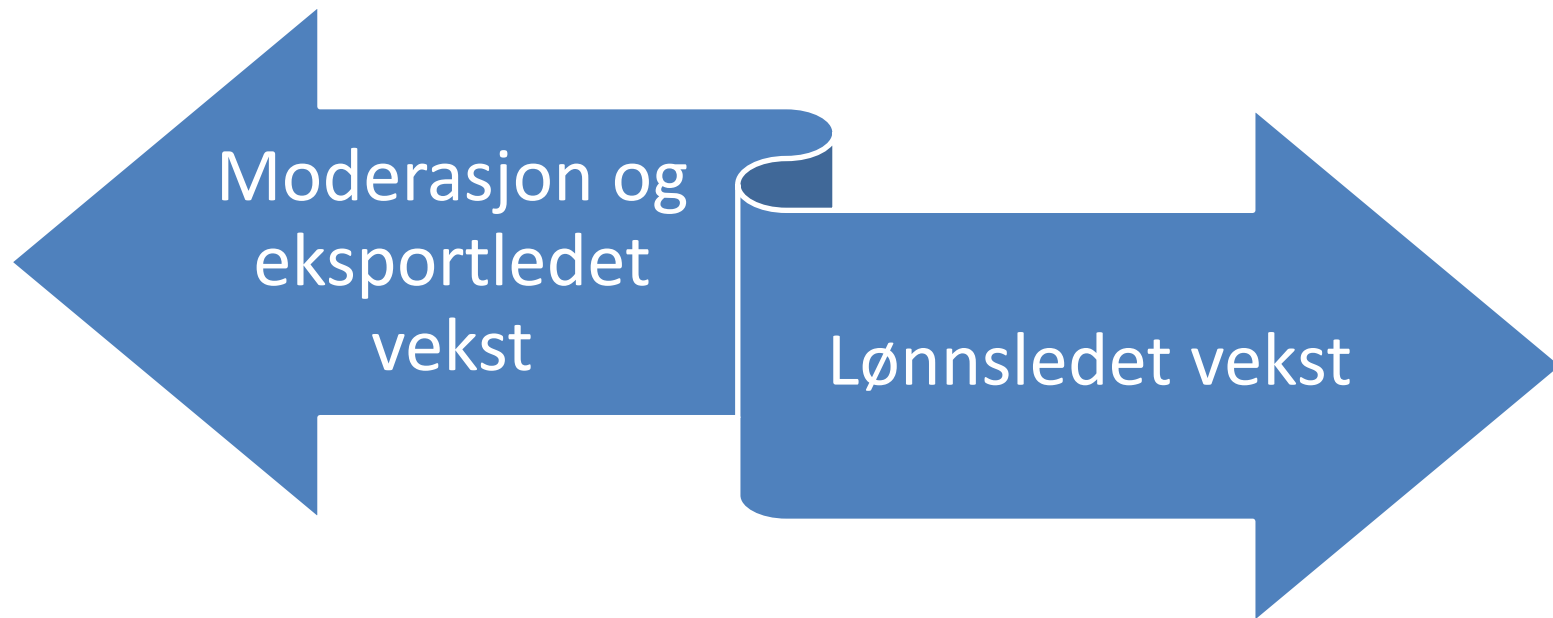
- Kompetent arbeidstokk
- Flat organisasjonsstruktur (tillit, sosial kapital)
- Frontfagsmodell
- Partsstyrt arbeidsliv
- Egen rente- og valutapolitikk
- Aktivitetsstyring gjennom statsbudsjettet

« – Vi er blant dei beste i verda når det gjeld omstillingsevne og omstillingsvilje blant tilsette. Den norske måten å organisere arbeidslivet på er eit viktig konkurransefortrinn. Hos oss er fagrørsla ein pådrivar i omstillinga, ikkje berre ein passiv deltakar, skryter Hydro-sjefen. »

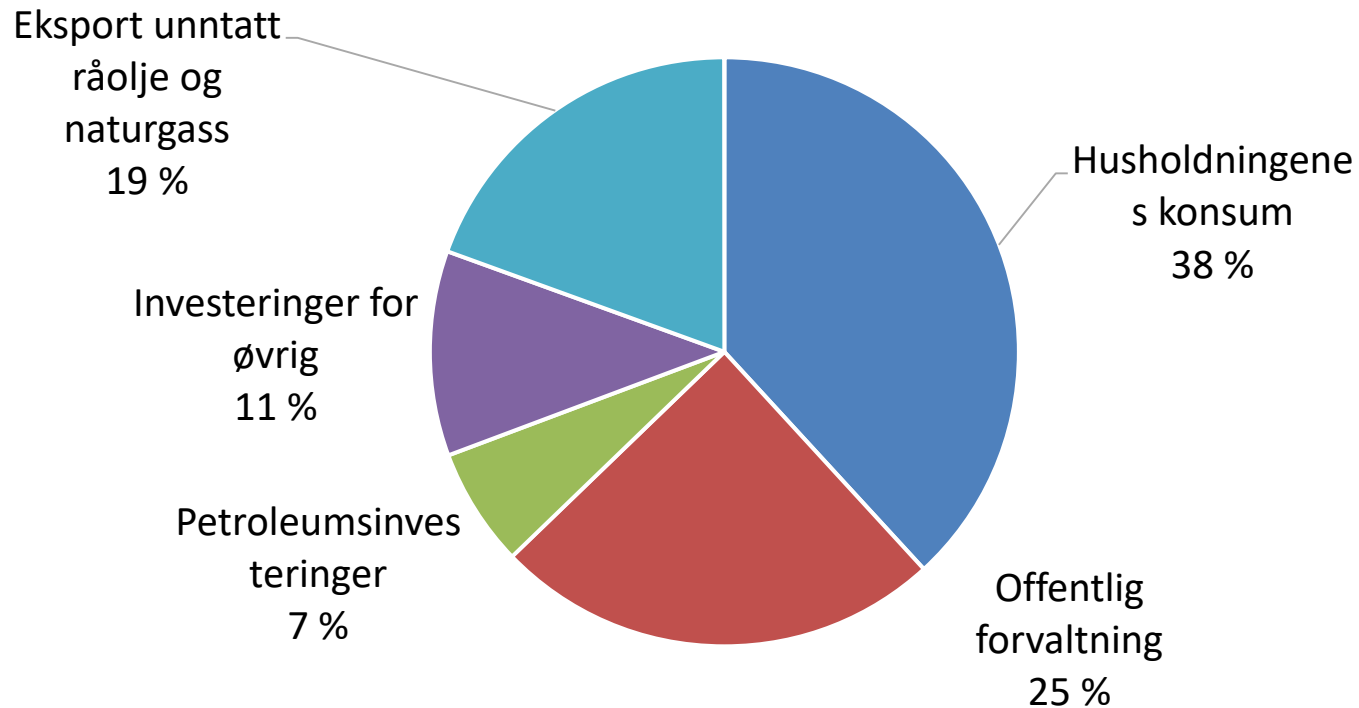
Svein Richard Brandtzæg

Rollen til lønnsdannelsen for konjunkturutviklingen

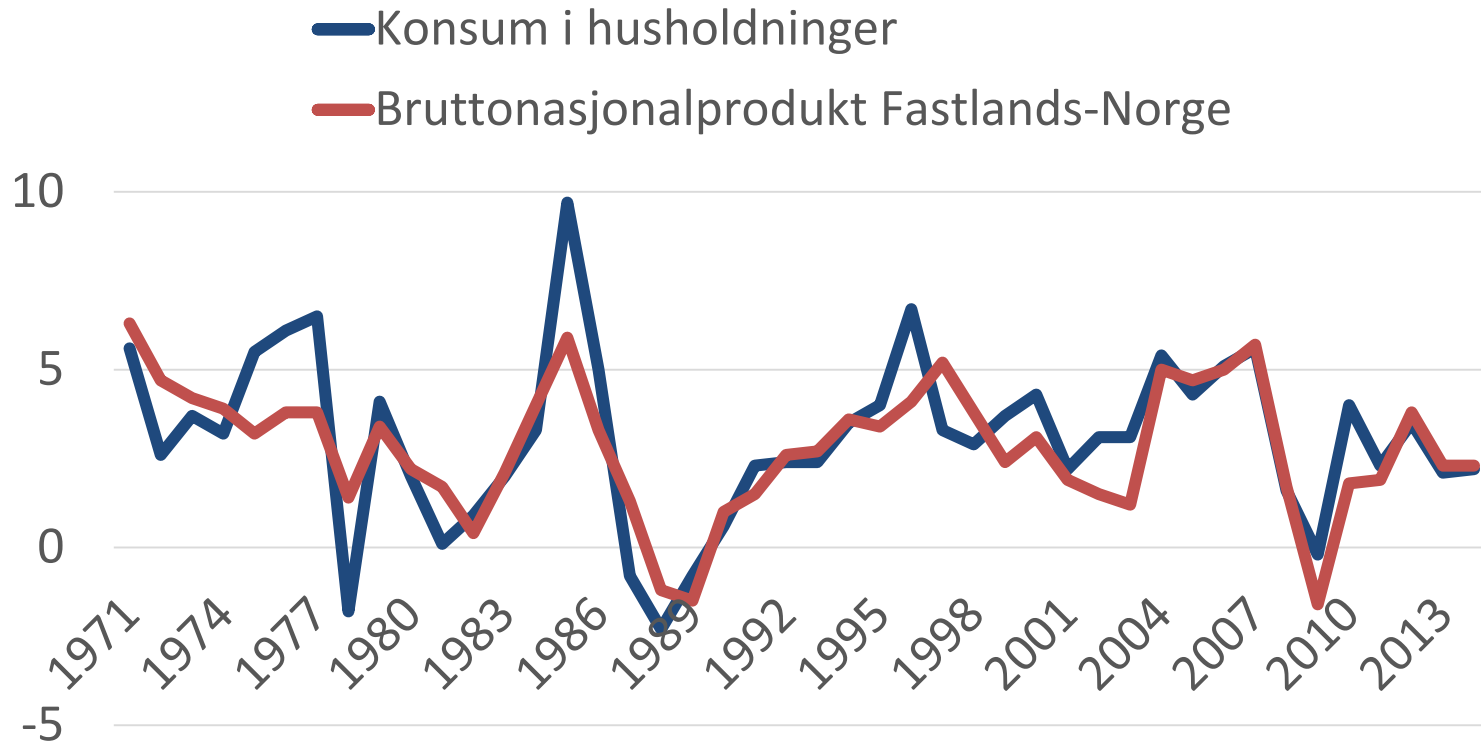

Husholdningenes konsum er viktigst

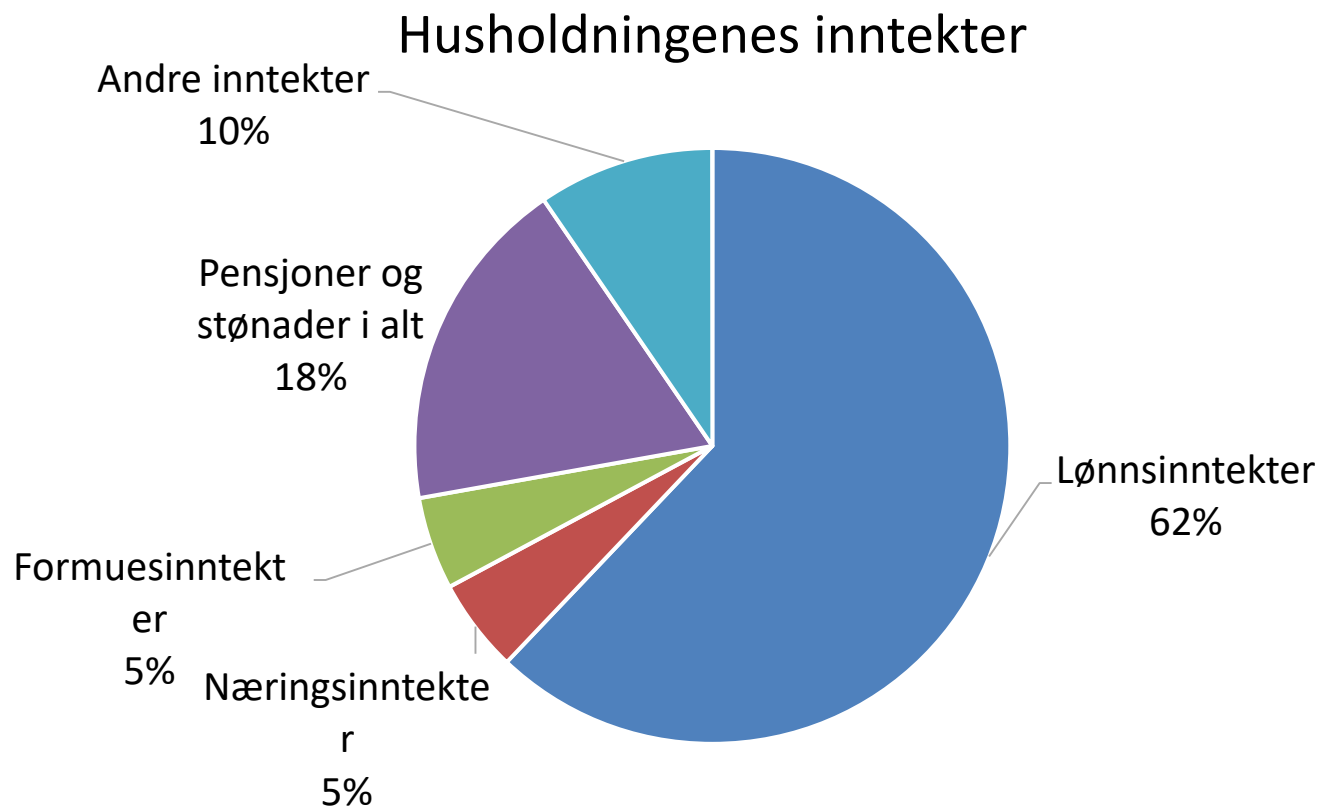
Etterspørselen i norsk økonomi

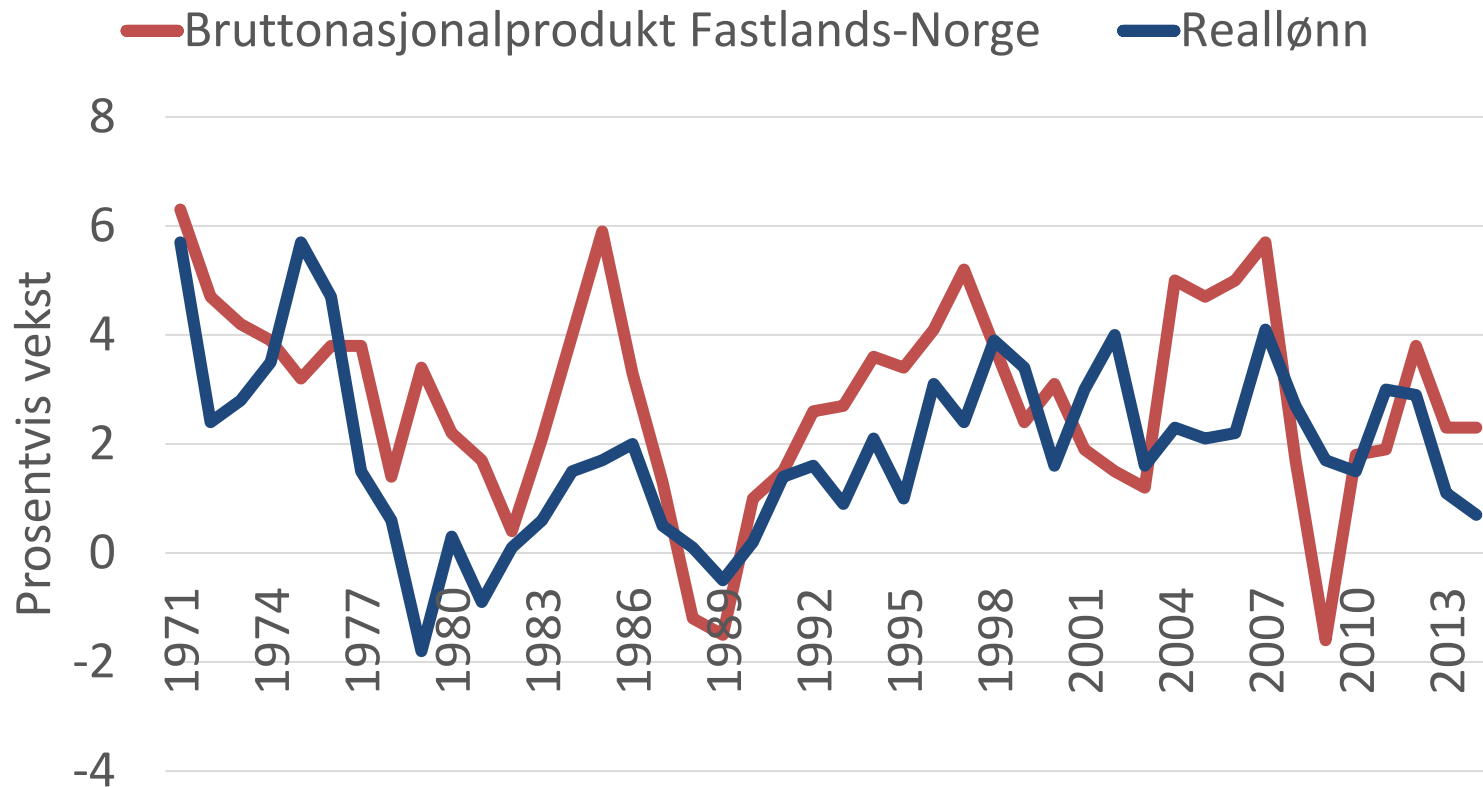
Lav lønn for å oppnå økonomisk vekst?

Etterspørsel i økonomien

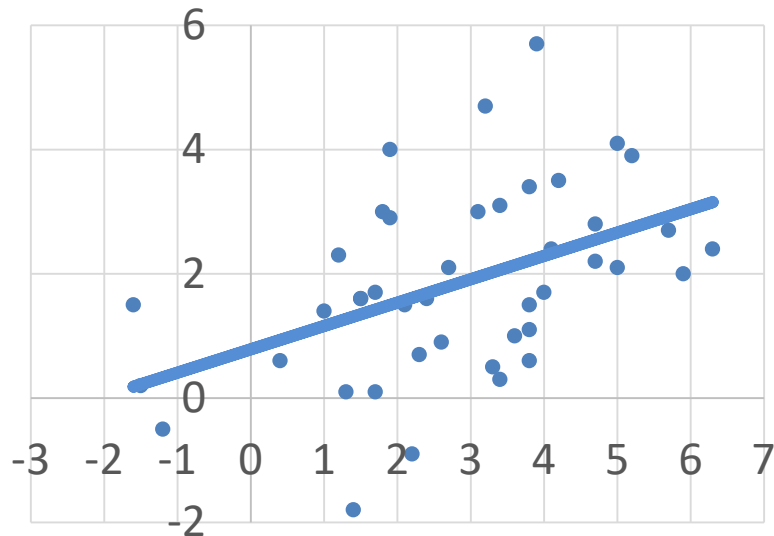

Økt lønnsvekst for å oppnå økt vekst?

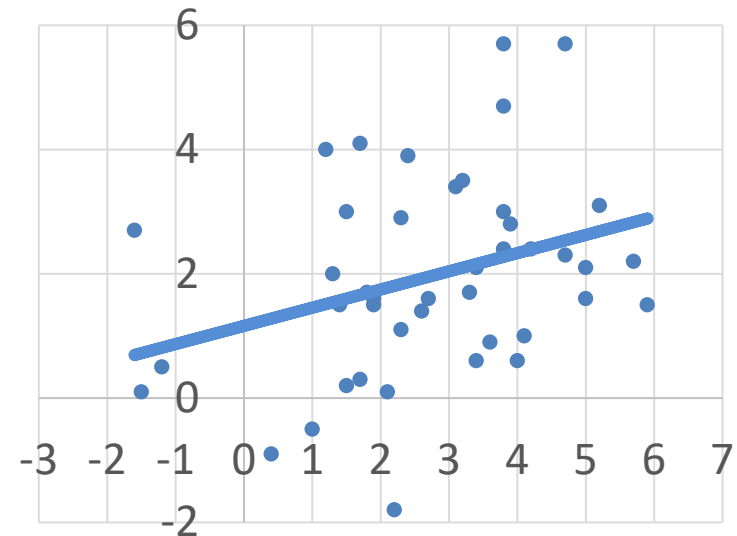

Men hva kommer først?

Vekst i reallønn og BNP
året før

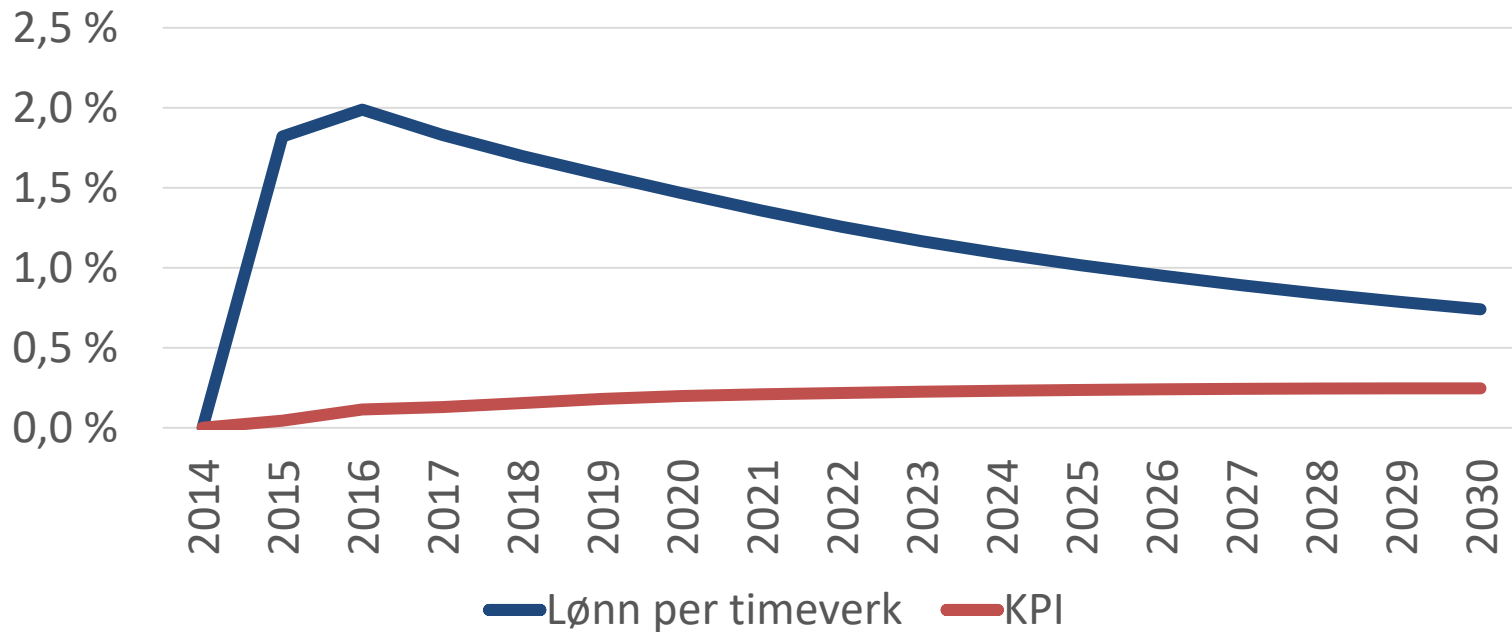

Vekst i BNP og reallønn
året før

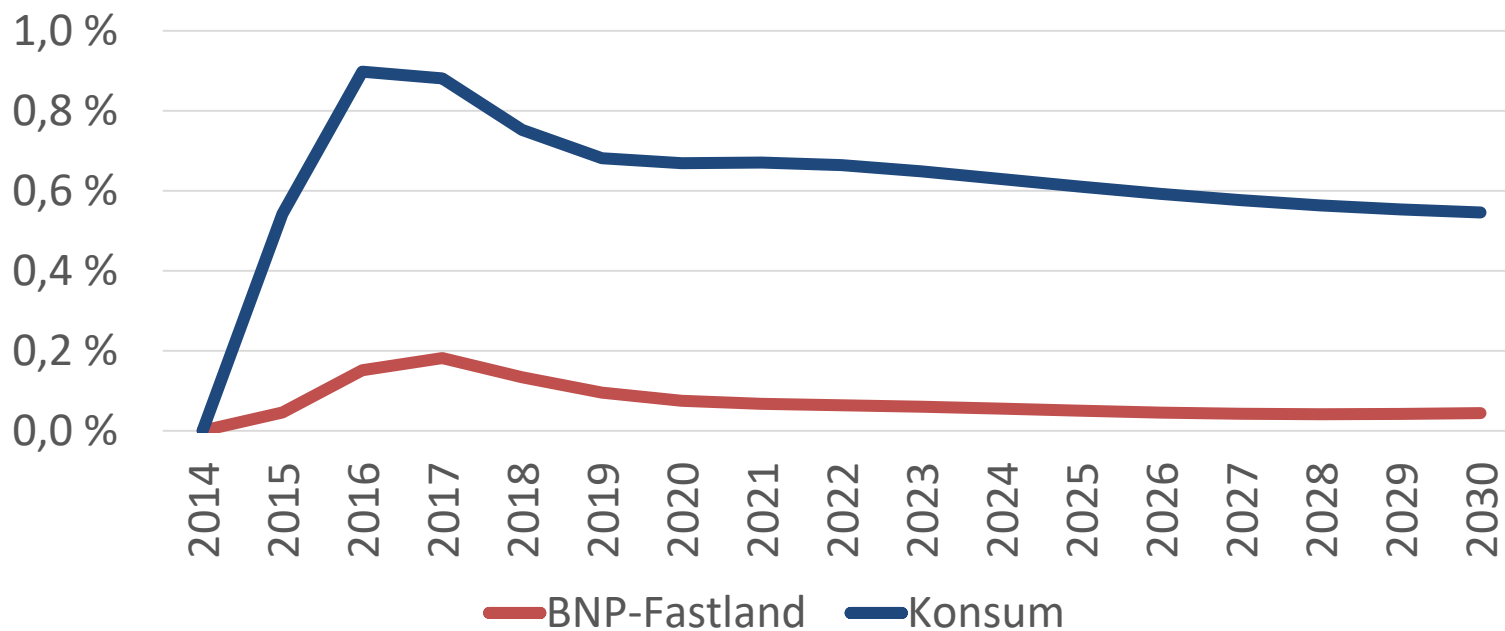
Hva sier den makromodellen NAM?

Lønn per timeverk og konsumpriser. Avvik fra referansebane

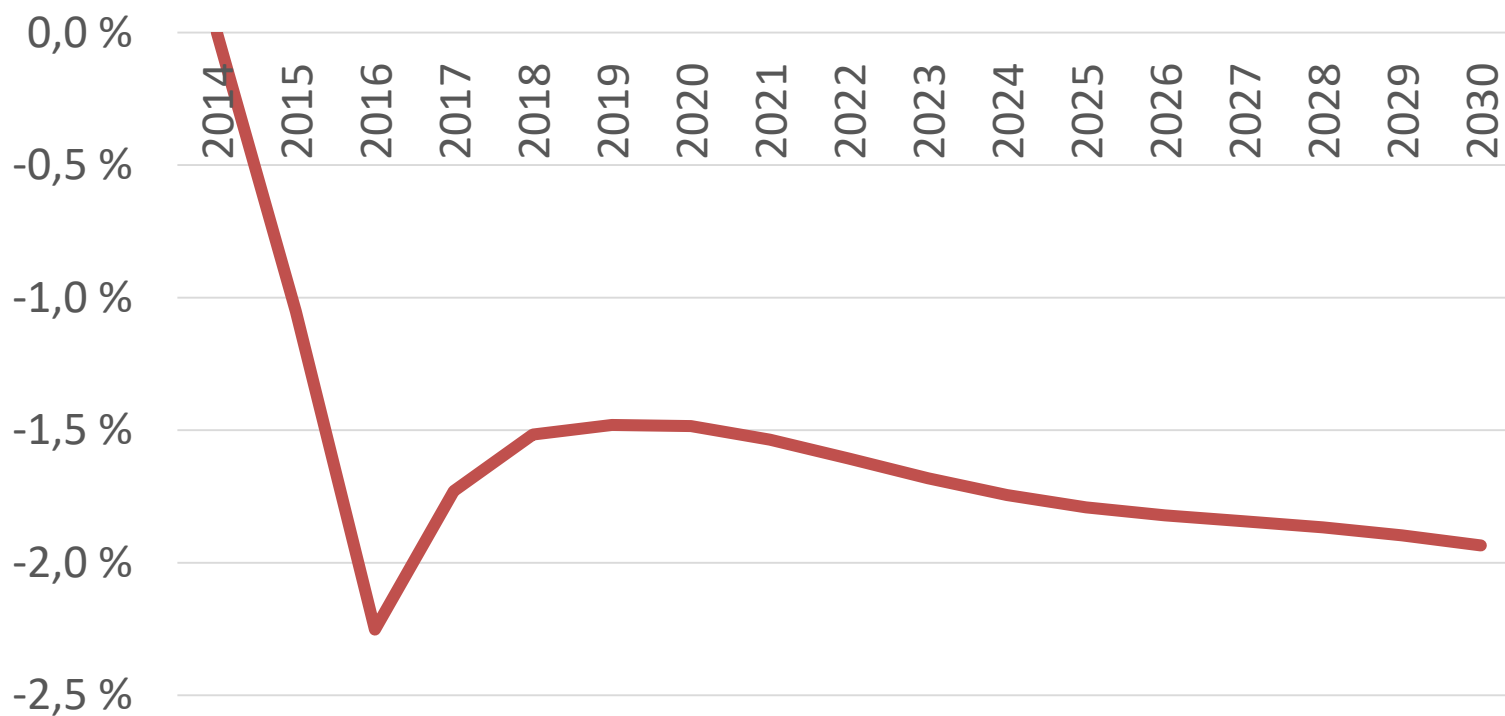
Økt lønn gir økt aktivitet

BNP-Fastlands Norge og privat konsum, avvik fra referansebane

Men kurranseevnen svekkes

Handelsbalanse, avvik fra referansebane

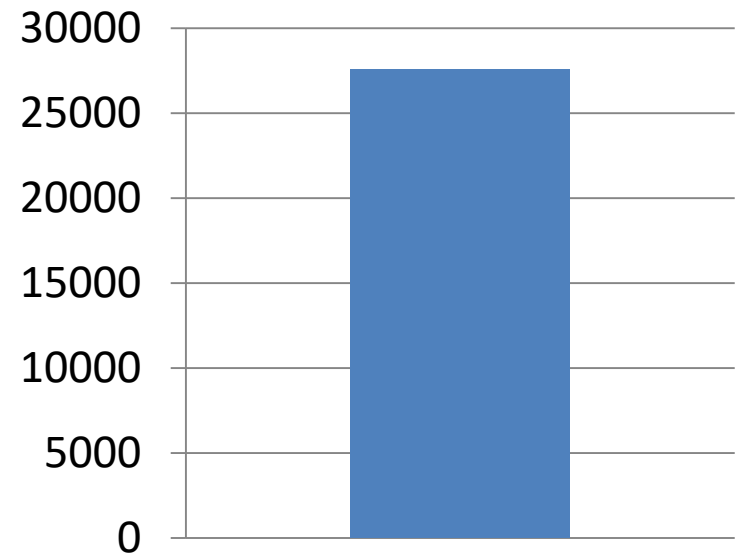
Trepartssamarbeidet i Norge innebærer en rolledeling, der alle må følge opp

- Lønnsmoderasjon for å øke veksten å redusere ledigheten virker ikke på kort sikt, og kan gjøre vondt verre
- Men er samtidig helt nødvendig på lengre sikt
- Når ledigheten øker, må statsbudsjettet brukes
 - Frontfagsmodellen stopper lønn-lønn-spiraler og sikrer at finanspolitikk skaper jobber og ikke bare økt lønn og svekket konkurransevne
- Svikter finanspolitikken i å holde sysselsettingen høy, er oppslutning om frontfagsmodellen i fare

Pengene brukes feil

- For å skape jobber trengs det etterspørsel i økonomien.
 - Det er bare ved å bruke finanspolitikken aktivt myndighetene kan bidra til dette.
- Regjeringens finanspolitikk har siden 2013 vært å bruke om lag 25 milliarder kroner på skatteutt.
- En annen bruk av oljepengene kunne gitt nesten 30.000 flere sysselsatte og således hindret det kraftige tilbakefallet i arbeidsmarkedet i perioden.

25 mrd kr i økt offentlig konsum framfor personskatteutt. Sysselsatte personer

Anslaget bygger på beregninger fra SSB i Økonomiske analyser nr. 2/2016

Hvordan sikre sosial og økonomisk bærekraft?

1. Sikre verdiskapingen i Norge
 - Må ha skattegrunnlag for å finansiere offentlig velferd og forhandlinger om fordeling
 2. Sterke arbeidslivsparter
 - Reell forhandling om fordeling av verdiskapingen
 3. Sentrale lønnstillegg for å sikre små forskjeller
 - Små lønnsforskjeller er rettferdig og sikrer en effektiv allokering av arbeidskraft dit den er mest lønnsom.
- Den norske arbeidslivsmodellen utnytter globaliseringens og teknologiens fordeler for økonomisk vekst og velstand, og samtidig beskytter befolkningen for dens negative sider.
 - Dens bærekraft har blitt sikret gjennom en svært høy sysselsettingsrate uten gjennom utstrakt lavlønnskonkurransen og store lønnsforskjeller.

Til slutt ...

- Landbasert industri og primærnæringer er inne i en faretruende utvikling som det er politikkenes hovedoppgave å snu.
- disse spiller en særlig rolle for distriktene og for den langsiktige økonomiske helsetilstanden til norsk økonomi.
- Viktigste virkemidler omfatter en budsjettpolitikk som gir rom for næringene til å vokse, en pengepolitikk som gir stabil kronekurs og en lønnsutvikling på linje med handelspartnerne.
- Staten må ikke være redd for å bruke sine virkemidler, herunder eierskapet, aktivt for å videreutvikle næringslivet og sikre strategiske ressurser og kompetanse.
- LO har støttet hovedtrekkene i landbrukspolitikken, særlig gjennom betydningen for næringsmiddelindustrien. Landbruk også viktig for bosetting og en brems på sentralisering.
- På grunn av sterk produktivitetsutvikling i landbruket, har næringen avgitt arbeidskraft til andre næringer og det er bra for produktivitet i makro og velstand.